

**De Nederlandse culinaire literatuur
in 90 en enige verhalen**

Verzameld door Ronald Giphart

2015 Prometheus Amsterdam

Inhoud

Woord vooraf 11

JAN ARENDS Het ontbijt 17

JAN ARENDS Broodje tartaar 23

JAN ARENDS De krant van zaterdag 26

FRANK MARTINUS ARION Fragment uit *Dubbelspel*
28

F.L. BASTET Fragment uit *Lobstercocktail* 50

KEES VAN BEIJNUM Fragment uit *De oesters van*
Nam Kee 60

ABDELKADER BENALI Fragment uit *De langverwach-*
te 69

JANA BERANOVÁ Kerstkarper 80

MARJAN BERK Fragmenten uit *Nooit meer slank* 94

J. BERNLEF Midzomermaaltijd (uit de memoires van
een ober) 112

J.M.A. BIESHEUVEL Smulpapen 116

MARION BLOEM Fragment uit *De smaak van het on-*
bekende 122

ADRIAAN DE BOER Fragment uit *Wat doet die kip in*
het aquarium? 134

GODFRIED BOMANS Wij wensen u een gelukkig
kerstfeest en een voorspoedig 1963 148

LOUIS PAUL BOON Zomaar een boterham 151

- F. BORDEWIJK Fragment uit *De korenharp* 171
- F. BORDEWIJK Fragment uit *Bij gaslicht* 173
- F. BORDEWIJK Fragment uit *Zwanenpolder* 178
- F. BORDEWIJK Het vegetarisme van Mr J.P. de Vries
185
- BEN BORGART Fragment uit 'Met een fee aan tafel'
215
- KHALID BOUDOU Fragment uit *Het Schnitzelparadijs*
227
- CHRÉTIEN BREUKERS Fragment uit *Een zoon van
Limburg* 243
- H.M. VAN DEN BRINK Fragment uit *Reizigers bij een
herberg* 256
- H.M. VAN DEN BRINK Receptuur 267
- SAARTJE BURGERHART Fragmenten uit *Twee keer in
de week* 273
- REMCO CAMPERT Fragment uit *Tot zoens* 281
- REMCO CAMPERT Fragmenten uit *Eetlezen* 284
- REMCO CAMPERT De tafelschikking 289
- REMCO CAMPERT Rampenplan 293
- BART CHABOT Fragment uit *Zestig* 301
- LOUIS COUPERUS Fragment uit *Oostwaarts* 310
- ANJET DAANJE Fragmenten uit *Delle Weel* 318
- A.H.J. DAUTZENBERG Toegewijde toekomsteters
350
- ADRIAAN VAN DIS Fragment uit *Indische duinen*
354
- GASTON DURNEZ Fragment uit *God is een Sinjoor*
363
- DYLAN VAN EIJKEREN Fragment uit *Het beste restau-
rant van Italië* 369
- WILLEM ELSSCHOT Fragmenten uit *Villa des Roses*
385

- WILLEM ELSSCHOT Fragmenten uit *Kaas* 403
- JOHAN FABRICIUS Fragment uit *Wittebroodsweken met mama* 420
- KEES FENS Fragment uit *De hemel is naar beneden gekomen* 429
- RINUS FERDINANDUSSE Fragmenten uit *Als je nog eens wat weet* 433
- ANNE FRANK Fragment uit *Het Achterhuis* 442
- ESTHER GERRITSEN Fragment uit *Dorst* 444
- RIA GEYSEN Fragment uit *De belofte* 454
- ARNON GRUNBERG Fragment uit *Blauwe maandagen* 464
- WESSEL TE GUSSINKLO Fragment uit *De opdracht* 472
- MAARTEN 'T HART Voedselopname 485
- HANS VAN HARTEVELT Fragment uit *Vreemd eten* 502
- HERMAN HEIJERMANS JR. Intiem Diner 515
- WILLEM FREDERIK HERMANS Fragment uit *Nooit meer slapen* 526
- INGMAR HEYTZE Fragmenten uit *Ik ben er voor niemand* 534
- F.B. HOTZ De ontbijtzaal 537
- HER JOBSE Het Hardloophotel.NL 558
- OEK DE JONG Fragment uit *Hokwerda's kind* 568
- ATTE JONGSTRA Tuinbonen: een korte geschiedenis 588
- FRANS KELLENDONK Fragment uit 'Aantekeningen uit de Nieuwe Wereld' 599
- HERMAN KOCH Fragment uit *Het diner* 602
- HANS KOK Fragmenten uit *Bietjes bij de vis* 621
- GERRIT KOMRIJ Fragment uit *Humeuren en temperamenten* 635

- ERNEST VAN DER KWAST Fragment uit *Mama Tandoori* 638
- ERNEST VAN DER KWAST Fragment uit *De ijsmakers* 648
- HUBERT LAMPO Fragment uit *Een geur van sandelhout* 660
- TOM LANOYE Fragment uit *Sprakeloos* 674
- PHILIP MECHANICUS Fragment uit *Het lot van de oester* 685
- VONNE VAN DER MEER Fragment uit *Laatste seizoen* 700
- JACQUES EN DICK MEERMAN Fragment uit *Hart en nieren* 716
- MARGRIET DE MOOR Kerstmis 741
- MARCEL MÖRING Fragment uit *Bederf is de weg van alle vlees* 753
- HARRY MULISCH Fragment uit *Paralipomena Orphica* 764
- CHARLOTTE MUTSAERS Fragmenten uit *De markiezijn* 770
- BERT NATTER Fragment uit *Remington* 774
- CEES NOOTEBOOM Fragment uit *Rituelen* 787
- CEES NOOTEBOOM Fragment uit *Rode regen* 796
- CYRILLE OFFERMANS Inzake as, etc. 804
- TOM PAUKA Een moeilijke eter 815
- RASCHA PEPPER Fragment uit *Oesters* 829
- ILJA LEONARD PFEIJFFER Fragmenten uit *Het ware leven, een roman* 836
- ILJA LEONARD PFEIJFFER Geheime billenpoepsaus 841
- FRANS POINTL Fragment uit *De kip die over de soep vloog* 843
- BARBER VAN DE POL Schattebout 854

- ETHEL PORTNOY Fragmenten uit *Zielespijs* 870
 BAS VAN PUTTEN Eten in Las Vegas 895
 ANNIE M.G. SCHMIDT Fragment uit *Troost voor dames* 914
 JAN SIEBELINK Fragmenten uit *Het lichaam van Clara* 917
 PAULINE SLOT Fragment uit *De inwendige* 923
 MEYER SLUYSER Fragment uit *Er groeit gras in de Weesperstraat* 938
 P.F. THOMÉSE Fragment uit *Het bamischandaal* 956
 BOB DEN UYL Fragmenten uit *Onuitroeibare misverstanden* 963
 MARGOT VANDERSTRAETEN Fragment uit *Mise en place* 979
 BEN VAN DER VELDEN Fragment uit *Casanova's plumpudding* 991
 JOKE VERWEERD Fragment uit *Op de huid* 1006
 SIMON VESTDIJK Fragment uit *Meneer Visser's hellevaart* 1013
 LODEN VOGEL Fragmenten uit *Dagboek uit een kamp* 1017
 JOOST DE VRIES Johannes van Dam in zestien amuses 1029
 J.W.F. WERUMEUS BUNING De geuren der goede wereld 1045
 ROGI WIEG Honger 1050
 LEON DE WINTER Fragment uit *Hoffman's honger* 1055
 JAN WOLKERS Fragment uit *Een roos van vlees* 1064
 AYA ZIKKEN Hors d'oeuvre 1069
- Bronvermelding 1079

Woord vooraf

Van lezen over eten krijg je honger. Dat heb ik proefondervindelijk mogen vaststellen bij het samenstellen van dit boek. Verspreid over een jaar heb ik in een kamertje op de tweede verdieping van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag grote stapels oorspronkelijk Nederlandstalige literatuur doorvlood op zoek naar passages en verhalen over eten. Daarbij kreeg ik hulp van de onvergelijkelijke Arno Kuipers, collectiespecialist Nederlandse taal- en letterkunde, die honderden boeken richting mijn hokje sleepte. Dit waren onder andere titels waar hij zelf mee kwam, die mij waren aanbevolen door vrienden of die op een speciale Facebook-pagina van Uitgeverij Prometheus door lezers werden getipt. Kenmerk van alle boeken was dat er verhalen in zouden staan die op de een of andere manier te maken hadden met voedsel en ingrediënten.

Literatuur weerspiegelt onze natuur, zeggen evolutionaire literatuurwetenschappers. Het gedrag van hoofdpersonen kan volgens hen altijd worden herleid naar biologische motieven. Verhalen gaan stevast over de zaken die ons in onze levenstocht het meest bezighouden: liefde, dood, vriendschap, seks, vreemdgaan, macht, angst, verlangen, overleven en strijd. En dus eten.

Door de eeuwen heen hebben onnoemlijk veel dich-

ters en letterkundigen geschreven over wat wij in onze monden stoppen om ons te voeden. Balzac, Baudelaire, Calvino, Colette, Dahl, Dumas, Erasmus, Flaubert, Goethe, Proust, Rabelais, Sand, Shakespeare, Twain, Zola... de lijst is schier onuitputtelijk. Eerlijk gezegd denk ik dat álle schrijvers wel eens over eten en voedsel hebben verteld. Ook in de Nederlandstalige literatuur wordt er veelvuldig gesmikkeld, geschransd en geschrokt. Literaire tijdschriften hebben de afgelopen jaren speciale edities over eelectuur gehad en er is in ons taalgebied zelfs een literair-cultureel tijdschrift over gastronomie (het onvolprezen *Bouillon!*).

De rijkheid van het aanbod maakte de opdracht deze bundeling samen te stellen zwaarder dan vooraf gedacht. Zoals we worden geplaagd door keuzestress met een uitgebreide menukaart in onze hand (al die lonkende gerechten!), zo leek het aanbod af te toe té groot, té copieus, té overdadig.

Toen Uitgeverij Prometheus mij vroeg om een selectie te maken verheugde mij dat aanvankelijk zeer. Ik heb eerder *De Nederlandse coming of age-literatuur in 100 verhalen* samengesteld en dat was een groot genot. Ik ging ervan uit dat een bundel genaamd *De Nederlandse culinaire literatuur in 90 en enige verhalen* mij wederom veel – zo niet nog meer – plezier zou bezorgen, want niet alleen de literatuur gaat mij na aan het hart, ook voor het onderwerp kan ik mij zeer laten begeistere-

ren. Een probleem waarop ik al snel stuitte was dat er in vrijwel iedere Nederlandstalige roman vanaf de Tachtigers vroeger of later wel eens wordt gesmikkeld. Vooraf was het dus raadzaam een bescheiden leidraad op te stellen waarnaar ik nu eigenlijk op zoek was. Ruim ge-

formuleerd kwam het erop neer dat ik zocht naar Nederlandstalige verhalen, columns en romanfragmenten waarin eten en voedsel óf een bepalende rol spelen óf aanjagers zijn van de verhaalontwikkelingen óf op een eminente manier worden beschreven. Het overstelpende aanbod werd er niet minder door, maar ik had in ieder geval een richtsnoer.

Een ‘Natureingang’ is een al dan niet lyrische beschrijving van het landschap waarin een verhaal zich afspeelt, als aankondiging van de naderende gevoelens en sentimenten van de personages. Ik zocht naar een ‘Gastronomeingang’, een al dan niet lyrische beschrijving van hoe en wat personages eten, als aankondiging van hun naderende gevoelens en sentimenten.

Dat viel nog niet mee en er zijn veel fragmenten buiten de boot gevallen, zeker niet vanwege de literaire kwaliteit, maar omdat de thematiek uiteindelijk niet genoeg aansloot bij het onderwerp van deze verzameling. Met een bezwaard gemoed kon ik verder uitstekende fragmenten uit boeken van bijvoorbeeld Peter Buwalda (een eetscène met aardappelkroketjes), Yves Petry (een scène waarin een mannelijk geslachtsdeel wordt verorberd), Connie Palmen, Nelleke Noordervliet, Griet Op de Beeck, Kristien Hemmerechts (scènes van een meisje met anorexia) en vele anderen niet opnemen omdat ‘eten’ slechts zijdelings een rol speelde. En voor de zuiverheid heb ik uiteraard ook geen verhalen van mezelf geselecteerd, hoewel ik veel over gastronomie en culinaire uitspattingen heb geschreven.

In de verhalen die ik wel heb opgenomen gaat het alle kanten op. Er worden ingrediënten bewierookt, veelvuldig komt men bij elkaar in een restaurant, moeders bereiden speciale gerechten of personages gaan zelf aan

de slag. Het zijn vaak weemoedige verhalen van lucullussen, veelvraten, schrokoppen, gourmandes, smulpapen, connaisseurs en fijnproevers, maar evenzeer van moeilijke eters, lange tanden en voedingswaar dat wordt verafschuwd. Duidelijk is dat eten vooral een sociale bezigheid is, een constatering die de evolutionaire literatuurwetenschappers zullen beamen. Tijdens onze maaltijden voeden we elkaar met veel meer dan calorieën en al dan niet overdonderende smaakcombinaties.

Het was met name Arno Kuipers die mij op het spoor bracht van vele mij onbekende boeken en fragmenten. Zo stonden er op mijn groslijst een paar werken van Louis Paul Boon. In *De Kapellekensbaan* zocht ik tevergeefs naar eetscènes die ik in dit boek zou kunnen opnemen, tot Kuipers een paar van Boons verzamelbundels met columns voor mij achterliet. Een halve middag heb ik mij verlustigd aan deze geweldige stukjes, waarvan ik er uiteraard een paar heb opgenomen (en ik roep Boons uitgever op een nieuwe druk van Boons eetcolumns te overwegen).

Veel mensen hebben gevraagd of ik niet werd overvallen door een knagend hongergevoel tijdens het lezen van al die mondgevoelige verhalen over maaltijden. Het antwoord is ja, maar gelukkig zitten er in de omgeving van de Koninklijke Bibliotheek een paar goede plekken om te eten. Een wil ik er noemen. Op de eerste dag dat ik begon te lezen wandelde ik rond lunchtijd in de buurt van de KB, toen ik stuitte op een naar later bleek illustere snackbar genaamd De Vrijheid.

‘Hé schrijver, lekker aan het werk?’ riep de uitbater van de tent, met een Haagse tongval. ‘Inspiratie voor een nieuw boek aan het opdoen?’

Zijn begroeting was ontwapenend en dus vertelde ik hem dat ik een verzamelbundel over culinaire verhalen aan het samenstellen was.

‘Dan moet je een broodje spekklap proberen,’ zei hij. ‘Dat is een Haagse specialiteit.’

Broodje spekklap. Ik had er nog nooit van gehoord en besloot – om literaire redenen – op het aanbod van de man in te gaan. Wie ooit in de buurt is van Den Haag en niet bang is voor calorieën kan ik deze traktatie van harte aanbevelen. Het zijn de broodjes spekklap die mij door het samenstellen van deze bundel hebben geloodst.

Van een aantal schrijvers heb ik meerdere fragmenten opgenomen (vaak uit verschillende boeken), omdat één fragment of column wat mager zou overkomen en de schrijver mijns inziens geen recht zou doen. Vandaar dat ik ervoor heb gekozen van ruim negentig schrijvers uit te gaan en niet van ruim negentig losse verhalen.

Met de volgorde van de verhalen in deze bundel heb ik geworsteld, want er waren meerdere mogelijkheden. Lang heb ik gespeeld met de gedachte het boek onder te verdelen in verschillende categorieën als ‘ontbijt’, ‘lunch’, ‘voorgerecht’, ‘fruit’, ‘tussendoortje’, maar dit bleek te moeilijk omdat veel verhalen zich toch niet lieten rubriceren. Ook een opzet naar verschillende ingrediënten was uiteindelijk onmogelijk, vandaar dat ik ervoor heb gekozen de verhalen op alfabetische volgorde van schrijversnaam te presenteren. En zo beginnen we met Jan Arends en eindigen we met Aya Zikken.

Mijn dank gaat uit naar iedereen die mij heeft geholpen met het samenstellen van deze bundel, Arno Kuipers en alle medewerkers van de Koninklijke Bibliotheek, mijn vrienden, collega’s, mensen die reageerden via de sociale media, de verschillende redactrices van

Uitgeverij Prometheus (met Suzanne Aben in het bijzonder), de vele anonieme koks, kokkinnen, boeren, vissers, jagers en producenten die de literatuur hebben geïnspireerd en niet in de laatste plaats de schrijvers van de bijdragen aan deze bundel.

Het valt de lezers van dit boek aan te raden de consumptie van deze verhalen te doseren als in een goed opgebouwde maaltijd – en altijd wat hapjes en ander mondvermaak achter de hand te houden.

Ronald Giphart
Utrecht, herfst 2015

Jan Arends

Het ontbijt

Het is niet zomaar een dag. Het is 1 september.

Bovendien is het zondag. En mijnheer Koopman is jarig. De andere heren zijn al vele uren op. De nachthulp is vanmorgen om vijf uur met wassen begonnen. Nu hebben ze, voor zover ze ter been zijn, allemaal hun zondagse pak aan en ze hebben al ontbeten.

De meesten zitten in de serre. Ze roken of ze pruimen. Ze maken ruzie, of kijken naar buiten. Veel is daar niet te zien. Een stoffig gazonnetje. Een grote kastanjeboom die veel licht wegneemt en van de winter zal worden omgehakt. Een zwart geteerde schutting.

Het is 1 september 1968. Maar mijnheer Koopman slaapt nog. Hij is nu 79 jaar. Het is waar dat mijnheer Koopman de lastigste heer van het huis is. Hij is licht dement. Maar dat neemt niet weg dat hij zich over het algemeen dwars gedraagt. Hij gehoorzaamt slecht en kan 's avonds niet in bed blijven. Als de andere heren al slapen, scharrelt hij nog over de zaal en keert asbakken, die er nog staan, en prullenmanden om. Want hij is verslaafd aan pruimen en zo vindt hij soms nog een oude pruim die door een van de andere heren is uitgespuwd. Vier, vijf keer op een avond moet hij opnieuw in bed gestopt worden.

‘Denk erom mijnheer Koopman dat u in bed blijft. Anders gaat u naar een gesticht.’

En het helpt niets.

Zodra de verzorgster, die per slot ook nog 59 andere heren aan haar hoofd heeft, op een ander deel van de zaal is, komt hij zijn bed weer uit. Wat je dan een last hebt om die man er weer in te krijgen! En 's morgens wil hij niet wakker worden. Niet met lieve woorden. Niet met dreigementen. Misschien dat een flinke tik zou helpen. Maar in dit huis mag niet geslagen worden. Uitzonderingen daargelaten wordt daar de hand aan gehouden.

Maar deze morgen hoeft mijnheer Koopman niet vroeg wakker te worden. Hij is jarig. Als zij jarig zijn worden de heren verwend. Allemaal. Dus ook mijnheer Koopman. En is er een mooiere dag om jarig te zijn dan de zondag! 1 september nog wel. En de hele natuur is feestelijk. Om het afscheid van de zomer te vieren. Er is lieve zon en er is goud in het gebladerte van de kastanjeboom die van de winter zal worden omgehakt.

Maar nu is het al kwart over negen. Het is toch hoog tijd dat mijnheer Koopman wakker wordt. 'Ik dek zijn tafeltje. Ik haal zijn ontbijt uit de keuken. Ik maak hem wakker. Dan weet hij wel dat het feest is en dat hij jarig is. Zo gek is hij ook weer niet,' zegt de goedge, dikke verzorgster allemaal. Ze heeft de gewoonte in zichzelf te praten.

'Dan wordt hij wel wakker. Er is per slot ook een ei bij.'

Ze komt uit de keuken en draagt een groot blad waar alles op staat. Vier sneetjes brood. Een plakje ham (helemaal niet dun). Twee plakjes kaas. Een glazen bakje met rode jam. Ja, ja. Echte kersenjam. En ROOMboter, Suiker, koffie, melk. Nog een sinaasappeltje op de koop toe. En natuurlijk het ei.

Zorgzaam zet ze alles op het tafeltje dat al gedekt is. Ze loopt naar het bed van mijnheer Koopman. Deze is dan toch eindelijk wakker geworden. Maar hij schijnt vandaag minder goed te zijn dan gewoonlijk. Hij zit half rechtop in bed en zijn ogen staan zo raar. Een beetje verwilderd. Hij zou ziek kunnen zijn. Dan moet hij in bed blijven en gaat het hele ontbijt niet door. Dan heeft ze het tafeltje voor niets gedekt. En al dat werk. Met die oude mensen word je vaak teleurgesteld. Toch besluit de goede verzorgster hem aan te moedigen zijn bed te verlaten, Met de heren is er per slot altijd iets. Meestal is het van voorbijgaande aard.

‘Kom je bed uit Dirk. Dan zal ik je aankleden.’

Mijnheer Koopman heet Dirk van zijn voornaam.

De verzorgster staat nu bij zijn bed en knijpt moederlijk in de kuit van zijn been dat buiten de dekens steekt.

Daar kan ze hem geen pijn mee gedaan hebben!

Maar mijnheer Koopman maakt van die gekke geluiden die helemaal niet menselijk zijn, en die je ook van demente heren niet zou verwachten. Het is geen piepen. Het is geen kreunen. Het is geen grommen. Het is griezelig.

‘Ik denk dat hij mij voor de gek houdt,’ zegt de verzorgster.

‘Er zit geen dankbaarheid in die man. Dat heeft er nooit in gezeten.’

En ze begint kwaad te worden.

Ze loopt terug naar het tafeltje.

‘Als je nu niet uit je bed komt, en komt eten, haal ik alles weer weg. Dan krijg je niets. Dan bind ik je vast in bed. Dan zal ik je leren in bed te blijven. Dan kom je er de hele week niet uit. Dan mag je niet pruimen ook.’

Met demente heren weet je nooit voor welke argu-

menten ze vatbaar zijn. En mijnheer Koopman is erg verslaafd aan pruimen. Hij komt nu inderdaad uit zijn bed. Toch is er iets niet in orde. Mijnheer Koopman is nog aardig ter been. Maar toch nooit springerig. En nu maakt hij opeens allemaal van die kleine sprongetjes. Net als een harlekijn die zijn spieren losspringt en oefent. Het past niet bij zijn leeftijd en trouwens het is helemaal niet menselijk. Met een paar van zulke sprongetjes is hij tot in de serre gekomen. Nu kijkt hij naar buiten met een uitdrukking op zijn gezicht of alles wat daar in die tuin te zien valt volkomen nieuw voor hem is.

‘Kom hier Dirk,’ roept de verzorgster. Haar stem is nu teder. Ze maakt zich werkelijk ongerust. Er is ook iets aan de hand met de pyjama van mijnheer Koopman. Die is immers blauw. Maar die doet opeens bruin aan. Een beetje harig trouwens. Het is de vacht van een aap. Naar de voeten van mijnheer Koopman wil de verzorgster niet eens kijken. Dat zijn geen voeten meer. Dat zijn pootjes.

De verzorgster weet nu zeker dat het ondankbaarheid is. Dat mijnheer Koopman niet tevreden is met zijn ontbijt. En ze is erg gekwetst. Het is zuivere pesterij van die oude vent. Nu heeft hij zich in de serre omgedraaid. En hij kijkt naar het ontbijt. Maar wat een kop. Je zou er bang van worden. En met van die kleine, valse kraal-oogjes. Zo kijkt een oude heer die jarig is niet uit zijn ogen. Zeker niet als er een feestontbijt voor hem klaarstaat. Zoveel zijn die oude heertjes niet gewend, al is het huis ook niet slecht.

Het is afgelopen. Ze heeft haar besluit genomen. Ze neemt een waardige houding aan en schudt met haar wijsvinger. Dat doet ze alleen als ze het zeer ernstig meent.

‘Maar ik laat mij niet pesten. Naar bed ga je. Je komt er nooit meer uit.’ (Haar stem is schel geworden, slaat soms over.) ‘Je gaat hier weg. Naar een inrichting ga je. Dan zul je wel anders piepen.’

En intussen is ze naar de serre gelopen om mijnheer Koopman bij zijn kladden te pakken en weer in bed te stoppen. Voor straf. Maar daarvoor is het al te laat. Mijnheer Koopman is al een aap geworden. Hij heeft al een staart gekregen.

Met een paar grote sprongen verdwijnt mijnheer Koopman door de deur van de serre de tuin in. Het is verbazend om te zien hoe oude heren kunnen boomklimmen als zij in apen veranderen.

Zo zit mijnheer Koopman op de onderste tak van de kastanjeboom. Het is nog steeds 1 september. Een zeer mooie dag. Een dag om wonderen te laten gebeuren. Een dag om mensen blij te maken. En mijnheer Koopman schijnt ook gelukkig te zijn. Al is het een vreemde manier om je verjaardag te vieren. Hij zit op zijn boomtak en heeft zijn staart in zijn apenvuistje. Hij heeft een peinzende uitdrukking in zijn ogen, alsof hij zeer getroffen en ontroerd is door iets wat ver weg en buiten de wereld gebeurt. En nu is zijn beschouwelijkheid weer overgegaan in vrolijkheid. Hij wijst met zijn vinger naar de andere heren in de serre en schatert het uit van het lachen. En toch is er niets bijzonders aan de heren van het huis te zien. Zeker niet iets wat gek is of belachelijk.

De goede verzorgster is in tranen uitgebarsten. Er is niemand om haar te troosten. De heren van het huis hebben nog niets gemerkt van wat er gaande is. Daarom is zij op een stoel gaan zitten en klaagt nu in haar eigen schoot.

‘Er mankeert toch niets aan dat rotontbijt. Zelfs een eitje is erbij. Dat krijgen de andere heren niet eens als zij jarig zijn. Alleen maar jam. Maar hij krijgt het wel. Omdat je hem blij wilt laten kijken. Omdat hij altijd zo ontevreden kijkt. Goed. Misschien is die ham een beetje verkleurd. Maar wat wil je met zo veel mensen in een pandje. Want dat is het toch maar. Een pandje. Al noemen ze het dan een bejaardentehuis. En dan met al die ontlasting van onze heren. Dat gaat toch allemaal over het eten heen. Dat geeft nu eenmaal lucht. En dan verkleurt de boel. Daar kun je geen ham bij vers houden.’ Haar verdriet krijgt een steeds praatgrager karakter.

‘Want het stinkt hier tenslotte. Als ik hier op de stoep sta dan word ik al misselijk van de lucht die door de brievenbus komt. Het is een pakhuisje. En maar één sanitair, en niet de minste ventilatie. Maar ik eet hier zelf ook hoor. Wat de heren eten eet ik ook. Goed die ham is een beetje verkleurd. Maar toch heus niet bedorven.’